

[Vuosi
]

Lääkehoitosuunnitelma

KOULUN/OPPILAITOKSEN NIMI

Sisällys

1 Johdanto.....	2
2 Lääkehoito kouluissa.....	2
2.1 Koulun kuvaus.....	2
2.2. Koulun lääkehoitosuunnitelma.....	2
2.3 Oppilaan lääkehoitosuunnitelma.....	2
2.4 Yhteystietoja.....	3
3 Vastuut tehtävät ja työnjako lääkehoidon toteutuksessa.....	3
3.1 Opetustoimi.....	3
3.2 Keski-Uudenmaan hyvinvointialue.....	3
3.3 Hoitava lääkäri.....	3
3.4 Rehtori.....	4
3.5 Lääkehoitoa toteuttava henkilöstö.....	4
3.6 Oppilaan huoltaja.....	4
4 Lääkehoidon osaaminen.....	4
4.1 Perehdytys, koulutus ja tentit.....	4
4.1.1Lapsikohtainen perehdytys.....	5
4.2 Adrenaliinikynä.....	5
4.3 Osaamisen ylläpitäminen.....	5
5. Lääkehoidon toteuttaminen.....	6
5.1 Lääkehuolto.....	6
5.2 Lääkkeiden säilytys.....	6
5.3 Lääkkeiden antaminen ja dokumentointi.....	7
6. Lääkehoidon turvallisuus.....	7
6.1 Riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen.....	7
6.2 Lääkehoidon vaaratapahtumissa toimiminen.....	9
Lähteet.....	11
Liitteet.....	12

1 Johdanto

Tämä lääkehoitosuunnitelma on laadittu yhteistyössä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen ja Keski-Uudenmaan kuntien kanssa voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuen.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema Turvallinen lääkehoito – opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen kuvaa koulussa toteutettavaa lääkehoitoa seuraavasti: ”Koulussa toteutettavaan lääkehoitoon liittyvät toimintamallit kuvataan koulukohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa. Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Koulutuksen järjestäjä (kunta, opetustoimen johto) vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisällytetään lääkehoitosuunnitelma ja että se toteutuu. Yksittäisen työyksikön eli koulun johdolla on vastuu koulukohtaisen lääkehoitosuunnitelman sisällyttämisestä koulun opiskeluhoitosuunnitelmaan, ja sen toteutumisesta huolehtiminen. Lääkehoitoa suunnitellaan ja toteutetaan edellä kuvatusti myös toisen asteen oppilaitoksissa, vaikka opiskelijoista suurin osa kykenee jo itse huolehtimaan koulupäivän aikaisesta lääkityksestään.” (STM 2021)

Tämä yhteinen lääkehoitosuunnitelma ohjaa lääkehoidon toteuttamista kouluissa ja oppilaitoksissa. Suunnitelma täydennetään koulukohtaisilla tiedoilla koulukohtaiseksi lääkehoitosuunnitelmaksi.

2 Lääkehoito kouluissa

2.1 Koulun kuvaus

Koulun tiedot	
Nimi	
Henkilöstömäärä	
Lääkehoitoon koulutetun henkilöstön määrä	
Muuta	

2.2. Koulun lääkehoitosuunnitelma

Jokaisessa koulussa, jossa lääkehoitoa toteutetaan tulee olla oma lääkehoitosuunnitelma, joka on laadittu tälle yhteisesti laaditulle pohjalle.

Lääkehoitosuunnitelma pidetään henkilöstön helposti saatavilla ja sitä hyödynnetään uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.

 Kuvaa tähän, milloin lääkehoitosuunnitelmaa päivitetään (katselmointi esim. vuosittain ja päivitys aina toiminnan olellisesti muuttuessa) ja missä lääkehoitosuunnitelmaa säilytetään

 Kuvaa tähän, miten lääkehoitoa toteuttavan henkilöstön riittävyyttä arvioidaan suhteessa lääkehoitoa tarvitseviin oppilaisiin ja miten toimitaan, jos henkilöstömäärässä tapahtuu muutoksia (esimerkiksi äkilliset poissaolot jne.)

2.3 Oppilaan lääkehoitosuunnitelma

Kun oppilaalla ilmenee lääkehoitoa vaativa sairaus tai kun kouluun on tulossa säännöllistä lääkehoitoa tarvitseva lapsi, joka ei itse pysty huolehtimaan lääkityksestään, huoltajien, opetustoimen ja terveydenhuollon on yhdessä huolehdittava siitä, että lääkehoidon toteuttamisesta koulupäivän aikana sovitaan. Sovittaviin asioihin kuuluvat esimerkiksi lääkityksen toteuttaja sekä tämän varahenkilö, lääkityksen toteutus (kuten annosmäärät ja -ajat), erityistilanteisiin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut koulun toimijoiden, vanhempien ja oppilaan kesken. Yllä mainitut asiat kirjataan erilliseen oppilaan lääkehoitosuunnitelmaan (liite 1). Koulutuksesta vastaavat tahot kunnassa varmistavat, että oppilaan tarvitsema lääkehoito koulussa toteutuu ja lääkehoitoon osallistuvia henkilöitä on saatavilla koko toiminta-ajan.

2.4 Yhteystietoja

Yhteystietoja	
Päivystysapunumero (Päivystysavusta saa neuvoa äkillisiin terveysongelmiin ennen päivystyspoliklinikalle hakeutumista. Henkeä uhkaavissa tilanteissa (esim. hengitysvaikeus, tajuttomuus, halvausoireet, äkillinen kouristelu) tulee olla yhteydessä hätänumeroon).	puh. 116 117
Yleinen hätänumero	puh. 112
Myrkytystietokeskus	puh. 0800 147 111 tai 09 471 977
Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelmia koskevien kysymysten osalta yhteyshenkilö on lääkitysturvallisuusasiantuntija Kirsi Kaunisvesi-Pietarila.	kirsi.kaunisvesi-pietarila@keusote.fi
Muita yhteystietoja	 Lisää yhteystiedot.

3 Vastuut tehtävät ja työnjako lääkehoidon toteutuksessa

3.1 Opetustoimi

Koulutuksen järjestäjä (kunta, opetustoimen johto) vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisällytetään lääkehoitosuunnitelma ja että se toteutuu. (STM 2021)

3.2 Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

Hyvinvointialue osallistuu lääkehoitosuunnitelman laadintaan ja liittää sen osaksi hyvinvointialueen alueen lääkehoitosuunnitelmaa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooli määritellään [Terveystietolain 16 ja 17 §](#).

3.3 Hoitava lääkäri

Hoitava lääkäri vastaa lääkehoidon arvioinnista, lääkkeen määräämisestä ja lääkehoidon kokonaisuudesta. Lääkäri vastaa osaltaan myös hoidon tarpeen arvioinnista, lääkehoidon vaikuttavuuden arvioinnista sekä lääkehoidon ohjauksesta ja neuvonnasta.

3.4 Rehtori

Rehtorin tehtävä on huolehtia riittävän lääkehoidon osaamisen hallitsevan henkilöstön tarvittavasta määrästä ja läsnäolosta. Rehtori vastaa myös koulukohtaisen lääkehoitosuunnitelman sisällyttämisestä koulun opiskeluhuoltosuunnitelmaan ja huolehtii lääkehoitosuunnitelman toteutumisesta.

3.5 Lääkehoitoa toteuttava henkilöstö

Mitä vaativammasta lääkehoidosta on kyse, sitä suositeltavampaa on, että lääkehoitoa toteuttaa sosiaali- terveydenhuollon ammattihenkilö, kuten lähihoitaja. Tilanteissa, jossa koulussa ei työskentele sote-ammattihenkilöitä, voi muu työntekijä toteuttaa lääkärin lapselle määräämää lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen ja osaamisen varmistamiseen hyväksytyntenttien muodossa. Silloin kun lääkitseminen on työnantajan hyväksymää toimintaa, siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin koulutyössä yleensäkin (STM 2021).

3.6 Oppilaan huoltaja

Huoltajalla on keskeinen vastuu sekä tiedonkulusta että koulun henkilöstön riittävästä perehdyttämisestä oppilaan lääkehoitoon. Huoltajan velvollisuutena on varmistaa oppilaan lääkehoitoon liittyvän tarvittavan tiedon välittyminen hoitavalta lääkäriltä koulun henkilöstölle. Vastaavasti huoltajan tehtävänä on myös välittää koulun henkilöstöltä saatu tieto hoitavalle lääkärille.

Huoltaja osallistuu oppilaan lääkehoitosuunnitelman laadintaan ja toimii omalta osaltaan suunnitelman mukaan.

4 Lääkehoidon osaaminen

Lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvan henkilökunnan lääkehoidon osaamisen varmistaminen ja ylläpito ovat osa turvallista lääkehoitoa. Osaamisen varmistamisen prosessi sisältää:

- lääkehoidon koulutuksen ja tentit
- koulukohtaisen perehdytyksen
- lapsikohtaisen perehdytyksen häntä hoitavalta taholta.

Koulun rehtori dokumentoi osaamisen varmistamisen prosessin suoritetuksi erilliselle lomakkeelle (liite 2). Osaaminen varmistetaan 5 vuoden välein suorittamalla lääkehoidon koulutus ja tentit uudelleen.

4.1 Perehdytys, koulutus ja tentit

Jokaisen lääkehoitoon osallistuvan työntekijän tulee perehtyä koulussa toteuttavaan lääkehoitoon. Perehdytyksessä käydään läpi mm. lääkehoitosuunnitelma.

Lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvat työntekijät suorittavat erikseen sovitut teoriaopinnot sekä tentit.

 Kuvaa tähän

-miten lääkehoidon koulutus (kouluttava taho) ja tenttien suorittaminen on järjestetty

-perehdytyksen järjestäminen, mm. lääkehoitosuunnitelmaan tutustuminen ja lukukuittaus

4.1.1 Lapsikohtainen perehdytys

Pitkäaikaisesti sairaan lapsen lääkehoidon (esim. diabetes, epilepsia, ADHD) toteuttamiseksi työntekijä tarvitsee lapsikohtaisen perehdytyksen. Tällöin hoitava taho, yleensä erikoissairaanhoido, perehdyttää työntekijän kyseisen lapsen lääkehoitoon. Järjestelyistä ja lapsikohtaisesta perehdytyksestä tulee sopia huoltajan ja hoitavan tahon kanssa yhdessä.

4.2 Adrenaliinikynä

Adrenaliinikynä (Epipen® ja Jext®) on tarkoitettu maallikkokäyttöön ja on henkilökohtainen lääke. Anafylaksiassa adrenaliini on hengen pelastava hoito, jota ei tule epäröidä antaa.

Tärkeää on, että henkilökunta perehtyy injektorin käyttöön tilanteissa, joissa koulussa/luokassa on oppilas, jolle on määrätty adrenaliinikynä. Käyttöön voi perehtyä esim. Terveyskirjaston Adrenaliinikynän käyttö – ohjeistuksen avulla. Ohjeistuksessa on myös linkki annosteluvideon. <https://www.terveyskirjasto.fi/ldk00401>. Apteekeista on mahdollista tilata harjoituskynät, jotka eivät sisällä neulaa tai lääkeainetta. Harjoituskynän avulla pistämistä voi harjoitella rauhallisessa tilanteessa.

 Kuvaa tähän, kuinka perehdytään adrenaliinikynän käyttöön

4.3 Osaamisen ylläpitäminen

Osaamisen ylläpitämisen tavoitteena on tukea työntekijän lääkehoidon osaamista. Työntekijällä voi olla tarve palauttaa mieleen aiemmin koulutuksessa opittuja asioita ja lääkehoidon osaamista. Osaamisen ylläpitämisessä voi hyödyntää alla olevia materiaaleja.

Astma ja allergiat

Allergia-, iho- astmaliiton; Lapsen astman –videosarja: <https://www.allergia.fi/ohjevideot/lapsen-astma/>

Opasvideo Babyhalerin käyttöön:

<https://www.apteekki.fi/annosteluvideot/annosteluvideot/babyhaler-tilanjatke.html>

Opasvideot mm. nenäsuihkeen, silmätippojen antoon:

<https://www.allergia.fi/ohjevideot/>

Epilepsia

Yleistä lasten- ja nuorten epilepsiasta:

<https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/epilepsia>

Epilepsia päiväkodissa:

<https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/epilepsia/epilepsia-p%C3%A4iv%C3%A4kodissa-koulussa-ja-harrastuksissa>

Epilepsiakohtauksen hoito:

5. Lääkehoidon toteuttaminen

Lähtökohtana on, että oppilaan lääkehoito toteutetaan aina ensisijaisesti kotona. Koulupäivän aikana oppilaalle annetaan vain välttämättömät lääkkeet. Säännöllistä lääkitystä tarvitsevien oppilaiden huoltajia voi hoidettavan sairauden luonteesta riippuen kehottaa keskustelemaan hoitavan lääkärin/tahon kanssa siitä, olisiko mahdollista määrätä pitkävaikutteisia lääkkeitä, jolloin lääkehoidon toteuttaminen onnistuisi kotona aina ennen ja/tai jälkeen koulupäivän.

Koulussa annettava lääkehoito perustuu lääkärin määräykseen ja lääkereseptiin. Akuutissa tilanteessa lääkkeen antoa voidaan toteuttaa myös terveydenhuollon ammattilaisen ohjeen mukaisesti (esim. Myrkytystietokeskus).

5.1 Lääkehuolto

Lääkkeet tuodaan kouluun annostusohjeineen niiden alkuperäispakkauksessa. Lisäksi tulee olla kirjallisesti tiedossa seuraavat tiedot:

- lääkkeen käyttäjän nimi
- lääkkeen nimi ja vahvuus
- lääkkeen annostelu
- mihin aikaan lääke annetaan
- missä lääke säilytetään (lämpötila)
- miten lääke annetaan (niellään, veteen sekoitettuna, hengitettävä jne)
- avaamispäivämäärä pakkauksiin, joissa on rajattu säilyvyys (esim. silmätipat, insuliinit)

Lääkkeet ovat henkilökohtaisia, eikä niitä saa antaa toiselle henkilölle.

5.2 Lääkkeiden säilytys

Lääkkeet säilytetään lukitussa kaapissa selkeästi oppilaan nimellä varustettuna sekaantumisen estämiseksi.

Lääkkeiden oikeisiin säilytysolosuhteisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Jääkaapissa säilytettäviä valmisteita ei saa säilyttää jääkaapin ovessa (lämpötilavaihtelut/liian korkea lämpötila) tai niin että ne osuvat jääkaapin takaseinään (jäätymisvaara). Lämpötilapoikkeamatilanteissa tulee olla yhteydessä apteekkiin lääkkeen käyttökelpoisuuden varmistamiseksi.

Kuvaa tähän toteutus lääkkeiden säilyttämisestä
-säilytyspaikat (jos lukollinen kaappi, kenellä avaimet, onko jääkaapissa esim. erillinen laatikko lääkkeille)
-miten estetään lääkkeiden sekaantuminen, jos koulussa/luokassa on useampi lääkehoitoa tarvitseva oppilas
-miten (kuka ja milloin) säilytyslämpötilat varmistetaan, käytetäänkö esim. lämpömittaria ja lämpötilaseurantalomaketta (liite 3)

Vanhentuneet ja käyttämättä jääneet lääkkeet annetaan oppilaan huoltajalle, joka toimittaa lääkkeet apteekkiin hävitettäväksi.

Kuvaa tähän, mitä muita lääkkeitä koulussa säilytetään ja missä, esim. joditabletit, lääkehiili? (mikäli ei kuvata muualla)

5.3 Lääkkeiden antaminen ja dokumentointi

Lääkehoitoon koulutettu henkilökunta toteuttaa lääkehoitoa oppilaan lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Lääkkeitä käsiteltäessä noudatetaan aseptista työtapaa: huolehditaan käsihygieniasta sekä käytettävien välineiden ja työtasojen puhtaudesta.

Akuutissa tilanteessa lääkkeen antoa voidaan toteuttaa myös terveydenhuollon ammattilaisen ohjeen mukaisesti. Akuutit lääkehoitoon liittyvät kysymykset esitetään ensisijaisesti oppilaan huoltajille. Ellei huoltajia tai sovittua hoitavaa tahoa tavoiteta, otetaan yhteys tarvittaessa päivystysapunumeroon tai hätänumeroon.

Lääkehoidon toteuttajan tulee **aina** ennen lääkkeen antamista varmistua seuraavista asioista:

- oppilaan henkilöllisyys
- oikea lääke
- oikea annos
- oikea lääkemuoto
- oikea annosteluajankohta
- oikea antoreitti
- lääkkeen käyttökelpoisuus (kesto aika)

Tärkeä osa turvallista lääkehoitoa on lääkehoidon vaikutusten seuranta. Se on kaikkien lääkehoitoon osallistuvien tehtävä. Lääkehoidon seurannasta sovitaan oppilaan lääkehoitosuunnitelmassa.

Kuvaa tähän käytänteet lääkkeiden antamiseen ja dokumentointiin liittyen. Kuinka toimitaan, mikäli havaitaan esim. lääkkeen aiheuttama haittavaikutus.

6. Lääkehoidon turvallisuus

Riskien tunnistaminen ja kirjaaminen sekä tämän tiedon tuominen käytäntöön ovat ennakoivan riskienhallinnan ja lääkitysturvallisen toiminnan edellytys.

6.1 Riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen

Lääkehoitoprosessiin liittyy aina sen erityispiirteiden mukaisia riskejä. Riskit voivat liittyä esimerkiksi toimintaympäristöön, henkilöstöön, lääkkeen käyttäjään tai lääkehoidon vastuisiin. Ennakoivalla riskienhallinnalla mahdollistetaan lääkehoidon turvallisuus.

Riskilääkkeeksi kutsutaan lääkettä, jonka annosteluun, käsittelyyn ja säilytykseen liittyy turvallisuuden kannalta erityisiä riskejä tai väärinkäytön mahdollisuus. Riskilääkkeet ovat

lääkehoidossa tavanomaisesti käytettyjä lääkkeitä, jotka väärin annettuina saattavat aiheuttaa vakavia haittoja. Niiden käyttö vaatii erityistä tarkkaavaisuutta lääkehoitoprosessin jokaisessa vaiheessa. Esimerkiksi insuliinit, ADHD-lääkkeet ja epilepsialääkkeet ovat riskilääkkeitä, joita lapsella voi olla käytössä. Taulukossa 1 on kuvattu koulussa tunnistetut lääkehoidon prosessin riskit sekä käytössä olevat riskilääkkeet, keinot riskien välttämiseksi sekä toiminta riskien toteutuessa.

 Täytä taulukkoon 1 tunnistetut riskit ja riskilääkkeet, taulukossa esitetyt lääkkeet ja riskit ovat esimerkkejä

Taulukko 1. Tunnistetut riskit, käytössä olevat riskilääkkeet, ennaltaehkäisy ja toiminta poikkeamatilanteessa

Riskilääke	Riski	Keinot riskien vähentämiseksi	Toiminta tilanteissa, joissa riski on toteutunut
Insuliinit Valmisteen kauppanimi	Väärä annostelu → liian korkea tai matala verensokeri (hyper- tai hypoglykemia) Lääke antamatta → liian korkea verensokeri Pitkä- ja lyhytvaikutteiset insuliinit sekoitetaan toisiinsa. Yliannostelu tai annostelu väärälle henkilölle voi johtaa kuolemaan. 	Verensokerin seuranta! Annostuksen oikeellisuuden ja annoksen varmistaminen ennen lääkkeen antamista. Mahdollinen kaksoistarkastuksen tekeminen Huomioidaan että kynissä eri vahvuuksia! 	Yhteys huoltajiin, tarvittaessa soitto hätänumeroon Lapsen voinnin tiivis seuranta Verensokerin mittaaminen
ADHD-lääke Valmisteen kauppanimi	Yliannostelu tai annostelu väärälle henkilölle voi johtaa kuolemaan Valmiste kuuluu huumaaviin lääkevalmisteisiin, joiden väärinkäyttöriski on olemassa 	Annostuksen oikeellisuuden ja annoksen varmistaminen ennen lääkkeen antamista Lukollinen säilytys ja pääsy vain lääkehoitoa toteuttavilla henkilöillä 	Yhteys huoltajiin, tarvittaessa soitto hätänumeroon
Lääkkeen antaminen	Lääke annetaan väärälle lapselle 	Lapsen henkilöllisyys varmistetaan aina esim. miten	Yhteys huoltajiin, tarvittaessa soitto hätänumeroon

Pistostapaturma	Insuliinia työntekijä vahingossa pistävä itseään	pistävä pistää	Huolellinen perehtyminen insuliinineulojen turvalliseen käyttöön	Yhteys työterveyshuoltoon
Lääkehoitoa toteuttavan henkilöstön riittävyys				
Lääkehoidon järjestäminen retki- ja liikuntapäivinä				
Annettava lääke on unohdettu toimittaa kouluun				

6.2 Lääkehoidon vaaratapahtumissa toimiminen

Aina, kun toiminnassa on mukana ihmisiä, tapahtuu myös inhimillisiä virheitä ja erilaisia vaaratapahtumia. Vaaratapahtumilla tarkoitetaan sekä haittatapahtumia että niin sanottuja läheltä piti -tapahtumia. Haittatapahtumassa poikkeama on realisoitunut, kun taas läheltä piti -tapahtumissa poikkeama on havaittu ja korjattu ennen sen tapahtumista.

Kun lääkehoitoon liittyvä vaaratapahtuma havaitaan, tehdään välittömästi tarvittavat toimenpiteet vaaran poistamiseksi ja vaikutusten minimoimiseksi. Vaaratapahtuma voi liittyä esimerkiksi lääkkeen annosteluun, antamiseen, kirjaamiseen tai säilytykseen.

✎ Kuvaa tähän käytänteet, kuinka poikkeamatilanteissa toimitaan ja toimintaa kehitetään tapahtuneen pohjalta

- kirjataanko tapahtuma? minne? (esim. liite 4 tai sähköinen järjestelmä)
- kuka kirjaa
- kenelle ilmoitetaan
- kuinka käsitellään

Lähteet

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:6. Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:9. Toimintamalli diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikaisesta hoidosta.

Liitteet

- Liite 1. Oppilaan lääkehoitosuunnitelma
- Liite 2. Lääkehoidon osaamisen varmistaminen
- Liite 3. Lämpötilaseurantalomake
- Liite 4. Ilmoitus lääkityspoikkeamasta